

طبیعی‌ا که نخستین بیمارستان روانی را تاسیس آگرد

۷ شهریور ۱۳۹۴ ساعت ۱۸:۳۷

محمد بن زکریای رازی یکی از معروفترین شیمیدانان و طبیبان جهان اسلام است که در ۲۵۱ ق. در ری به دنیا آمد و در ۳۱۳ ق. در همین شهر وفات یافت و مورخان شرقی در کتاب‌هایشان او را محمد بن زکریای رازی خوانده‌اند، اما اروپائیان و مورخان غربی از او به نام‌های رازس Rhazes و رازی Razi-Al در کتاب‌های خود یاد کرده‌اند

به گفته ابوریحان بیرونی وی در شعبان سال ۲۵۱ ق در ری متولد شده و دوران کودکی و نوجوانی و جوانی‌اش در این شهر گذشت. چنین شهرت دارد که در جوانی عود می‌نواخته و گاهی شعر می‌سروده است. بعدها به کار زرگری مشغول شد و پس از آن به کیمیاگری روی آورد. وی در سنین بالا علم طب را آموخت. بیرونی معتقد است او در ابتدا به کیمیا اشتغال داشته و پس از آن که در این راه چشمش در اثر کار زیاد با مواد تند و تیز بو آسیب دید، برای درمان چشم به پزشکی روی آورد. در کتاب‌های مورخان اسلامی آمده است که رازی طب را در بیمارستان بغداد آموخته است، در آن زمان بغداد مرکز بزرگ علمی دوران و جانشین دانشگاه جندی شاپور بوده است و رازی برای آموختن علم به بغداد سفر کرد و مدتی نامعلوم در آنجا اقامت گزید و به تحصیل علم پرداخت و سپس ریاست بیمارستان معتضدی را برعهده گرفت. پس از مرگ معتضد خلیفه عباسی به ری بازگشت و عهده دار ریاست بیمارستان ری شد و تا پایان عمر در این شهر به درمان بیماران مشغول بود. رازی در آخر عمرش نابینا شد، درباره علت نابینا شدن او روایت‌های مختلفی وجود دارد، بیرونی سبب کوری رازی را کار مداوم با مواد شیمیایی چون بخار جیوه می‌داند. در مورد تاریخ درگذشت رازی نیز اختلاف زیادی وجود دارد در فرهنگ معین پس از ذکر ۳۱۳ ق. نوشته شده است: «و به قولی ۳۲۳ هق.» و در لغت‌نامه دهخدا نیز پس از ذکر همان ۳۱۳ هق در مورد درگذشت رازی آمده است: «زرکلی از ابن‌الندیم و مولف نکت‌الهمیان و وفیات مرگ او را در ۳۱۱ هق. نوشته است»

تبحری بی مانند

رازی در پزشکی بسیار نوآور بود و پیروی کورکورانه از پزشکان پیش از خود را روا نمی‌دانست. او کتابی به نام شکوک نوشته و نظریه‌ها و روش‌های درمانی نادرست جالینوس را بر شمرده است. او بر این باور بود که «تجربه بهتر از علم طب است» و منظور او از علم طب، نوشته‌های پیشینیان است. یادداشت‌ها او که در آن‌ها به دقت فراوان چگونگی وضعیت بیماران و بهبودی آن‌ها را توصیف کرده است، او را یکی از برجسته‌ترین پزشکان بالینی همه‌ی دوران‌ها ساخته است. وی زمانی که در بیمارستان ری پزشک مسوول بود، در حالی که شاگردانش و شاگردان شاگردانش پیرامون او را گرفته بودند، به کار بیمارستان رسیدگی می‌کرد. هر

بیماری که به بیمارستان وارد می‌شد، نخست در نزد شاگردان شاگردان معاینه می‌شد و اگر مساله‌ای برای آن‌ها دشوار می‌آمد، با شاگردان اصلی رازی عرضه می‌شد و اگر آن‌ها نیز در تشخیص بیماری در می‌ماندند، به خود رازی مراجعه می‌کردند. این شیوه‌ی سازمان‌دهی پزشکان از یادگارهای رازی است که هنوز هم در بیمارستان‌های آموزشی جهان رعایت می‌شود. هنگامی که می‌خواستند بیمارستان معتضدی بغداد را بسازند، با او برای جای مناسب بیمارستان مشورت کردند. رازی فرمان داد قطعه‌های مساوی از گوشت را در محله‌های گوناگون شهر بپاویزند و آن جایی را برگزینند که قطعه‌ی گوشت در آن جا دیرتر از جاهای دیگر فاسد شده است. رازی در آن بیمارستان بخش ویژه‌ی بیماران روانی بنیان گذاشت و برای هر گروه از بیماران رژیم غذایی مناسب آن‌ها را تعیین کرد.

نوآوری‌هایی منحصر به فرد!

رازی اولین کسی است که تشخیص تفکیکی بین آبله و سرخک را بیان داشته‌است. وی در کتاب آبله و سرخک خود به علت بروز آبله پرداخته و سبب انتقال آن را عامل مخمر از راه خون دانسته‌است و ضمن معرفی آبله و سرخک به‌عنوان بیماری‌های حاد، نشانه‌هایی از بی‌خطر یا کشنده بودن آن‌ها را بیان می‌دارد و برای مراقبت از بیمار مبتلا به این بیماری‌ها روش‌هایی را توصیه می‌کند از جمله به‌عنوان اولین طبیب استفاده از پنبه را در طب آورده و به منظور زخم نشدن بدن بیماران آبله‌ای از آن بهره می‌برده و در مراقبت از چشم‌ها و پلک و گلو و بینی این بیماران توصیه فراوان کرده‌است. در کتاب آبله و سرخک رازی در مورد آبله و سرخک چه قبل از ظهور بیماری و چه بعد از آن و جلوگیری از عوارض بیماری به اندام‌های بدن تدابیری آورده شده‌است.

در دوران رازی تشریح جسد انسان رواج نداشت و این کار را ناپسند و خلاف آموزه‌های دینی می‌دانستند و عموماً به تشریح میمون می‌پرداختند. رازی در کتاب‌های خود از جمله کتاب الکناش المنصوری از تشریح استخوان‌های و عضلات، مغز، چشم، گوش، ریه، قلب، معده و کیسه صفرا و غیره سخن گفته‌است و طرز قرار گرفتن ستون فقرات و سوراخ‌ها و زائده‌های آن و نخاع شوکی را به خوبی شرح داده‌است. رازی اولین پزشکی است که بعضی از شعب اعصاب را در سر و گردن شناخته و راجع به آن‌ها توضیحاتی داده‌است.

رازی اسراف در دارو را بسیار مضر می‌داند، وی معتقد بوده است تا ممکن است مداوا با غذا و در غیر این صورت با داروی منفرد و ساده و گرنه با داروی مرکب به عمل آید. رازی می‌گوید: «هرگاه طبیب موفق شود بیماری‌ها را با غذا درمان کند، به سعادت رسیده است». از این رو رازی از اولین افرادی است که بر نقش تغذیه در سلامتی و درمان تاکید بسیار دارد. رازی کتابی درباره تغذیه دارد به نام «منافع الاغذیه و مضارها» که یک دوره کامل بهداشت غذایی است و در آن از خواص گندم و سایر حبوبات و خواص و ضررهای انواع آب‌ها و شراب‌ها و مشروبات غیرالکلی و گوشت‌های تازه و خشک و ماهی‌ها و غیره سخن گفته است و فصلی در باب علل و جهات اشتها و هضم غذا و ورزش و غذاهای گوارا و پرهیزهای غذایی و مسمومیت‌ها دارد.

منابع:

۱- آسیموف آیزاک، دایره‌المعارف دانشمندان علم و صنعت، ج ۱، ترجمه محمود مصاحب، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۲۶۶.

۲- ابن‌الندیم، محمدبن اسحاق، الفهرست، ترجمه محمدرضا تجدد، تهران: اساطیر، ۱۳۸۱.

۳- دهخدا، علی‌اکبر. لغت‌نامه دهخدا، ج ۴۳، زیر نظر دکتر محمدمعین، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۳۴.

۴- رازی، ابوبکر محمدبن زکریا. خلاصه زندگی‌نامه علمی دانشمندان، ترجمه صادق محبوبین، زیر نظر احمد بیرشک، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۷۴.

۵- آرام، احمد، علوم کاربردی، کیمیا و دیگر علوم خفیه علم در اسلام. تهران: سروش، ۱۳۶۶.

۶- معین، محمد، فرهنگ‌نامه فارسی، ج ۵ تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۵.

۷- نجم‌آبادی، محمود، محمد زکریای رازی، تهران: دانشگاه رازی، ۱۳۵۵.

۸- محقق، مهدی، فیلسوف ری، محمد بن زکریای رازی، تهران: نشر نی، ۱۳۶۸.

۹- پروان، ادوارد، تاریخ طب اسلامی، ترجمه‌ی مسعود رجب‌نیا، تهران: علمی و فرهنگی، ۱۳۸۳.

منبع: قدس آنلاین

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۳۱۳۸۴/کرد-تاسیس-روانی-بیمارستان-نخستین-طبیعی>